

BABIMOJSZCZAN
PORTRET WŁASNY
XX WIEK

Babimost 2014

Redakcja: Ewelina Wozińska

Współpraca: Maria Waligóra, Katarzyna Rudnicka, Sabina Kędziora, Renata Kurowska, Małgorzata Radna, Sławomira Stoll-Scheer, Bożena Wołek.

Wstęp: Katarzyna Rudnicka

Opracowanie graficzne: Zbigniew Wołek, Ewelina Wozińska, Sabina Kędziora, Bożena Wołek

Wydawca

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW ZIEMI BABIMOJSKIEJ

GMINA BABIMOST

ISBN 978-83-931927-2-4

Nakład 500 egz.

Zdjęcia udostępni: Bałacka Mirosława, Baumgart Maria, Benysek Tomasz, Biblioteka im. Wiesława Sautera w Babimoście, Błazewicz Magdalena, Bondyra Elżbieta, Boss Maria, Chorobińska Maria, Chybin Piotr, Daszkiewicz Stanisław, Doliński Jarosław, Drażkiewicz Kryspina, Frącek Helena, Golusik Stanisław, Grzesińska Irena, Heyduk Horst, Ikea Industry, Jaekel Gerhard, Jagos Roswita, Janusz Maria, Jągowska Maria, Jągowska Teresa, Jędrzy Ryszard, Kędziora Sabina, Kmieciak Zbigniew, Kociemba Zbigniew, Koła Gospodyń Wiejskich w Laskach, Kolesinie, Nowym Kramsku i Starym Kramsku, Kowalski Andrzej, Król Elżbieta, Kubacki Konrad, Kubiak Władysław, Kurowska Renata, Łysiak Barbara, Malinowska Wioletta, Maszewski Tadeusz, Materna Genowefa, Mathes-Orłowska Gabriela, Mielżyński Jan, Mirek Agnieszka, Modrzyk Tamara, Muńko Ewa, Niczke Joachim, Niepubliczne Przedszkole w Babimoście, Piasecki Ryszard, Piechaczek Marta, Piłat Wioletta, Piter Brygida, Piwecka Helena, Przybyła Czesław, Przybyła-Kusiak Jolanta, Radna Jadwiga, Radna Małgorzata, Rogoża Teresa, Rojek Elżbieta, Rudnicka Krystyna, Rychły Marek, Sawicki Wiktor, Skrzypek Renata, Sobolewska Bożena, Sobolewska Maria, Stoll-Scheer Sławomira, Szeszycka Halina, Sznepka Franciszek, Taberska Adela, Tatarski Kazimierz, Tobolczyk Halina, Waligóra Maria, Weimann Engelbert, Wołek Bernard, Wołek Ferdynand, Wozińska Janina, Zespół Edukacyjny w Nowym Kramsku, Zespół Edukacyjny w Podmoklach Małych, Zespół Szkół w Babimoście, Zięba Wiesław, Związek Żołnierzy Wojska Polskiego, Żaczek Irena, Żok Krystyna

Zdjęcie na 1 stronie okładki: Otwarcie szkoły polskiej w Babimoście – 1930 r.

Zdjęcia na 4 stronie okładki: Członkowie Towarzystwa Miłośników Ziemi Babimojskiej w 1975 i 2012 r.

Zdjęcie na odwrocie: Małżeństwo Marianna zd. Taberska i Jan Konieczek ok. 1948 r.

WSTĘP

Album, który mamy przyjemność Państwu zaprezentować tworzy 380 fotografii zrobionych na przestrzeni XX wieku na terenie Ziemi Babimojskiej. Swoisty portret babimojszczan złożony z kolekcji zdjęć ukazuje nie tylko mieszkańców Babimostu, ale także podmoklan i kramszczan, mieszkańców Kolesina, Janowca, Zdzisławia, Lasek, Kuligowa oraz Leśnik. Wszystkich dawnych, niedawnych i współczesnych mieszkańców Babimojszczyzny. Pomimo granic administracyjnych, które zmieniały się w ciągu XX w. Babimojszczyznę i jej mieszkańców zawsze łączyły silne więzi historyczne, kulturowe i rodzinne z Wielkopolską, dawnym powiatem babimojskim oraz Regionem Kozła. Więzy te ukształtowały nasz region w sensie kulturowym i mentalnym. Od 1951 r. Babimojszczyzna stanowiła część powiatu sulechowskiego w województwie zielonogórskim, a od 1999 r. to gmina w granicach województwa lubuskiego.

XX wiek był bardzo burzliwym i znaczącym okresem w historii Polski, i w historii Babimojszczyzny. Rewolucja przemysłowa z przełomu wieków XIX i XX zapoczątkowała ogromny skok w rozwoju nauki i techniki, co miało wielki wpływ na transformacje cywilizacyjne, ekonomiczne, zmiany struktury społecznej oraz jakości życia. Babimojszczanie byli świadkami i uczestnikami wojen i wydarzeń mających wpływ na losy Polski, Europy, i świata.

Prześledźmy krótko historię Babimojszczyzny XX wieku, która tworzy tło dla fotografii zaprezentowanych w albumie. Początki wieku do wybuchu I wojny światowej to schyłkowy okres długoletniego zaboru pruskiego. Ludność Ziemi Babimojskiej borykała się z kontynuowaną przez zaborcę wzmożoną polityką germanizacyjną. Babimojszczanie wykorzystywali wszelkie możliwości działania i organizowania się, walcząc skutecznie o ziemię i mowę polską, a społeczeństwo umacniało się w swojej świadomości i tożsamości narodowej. W 1914 roku strzały w Sarajewie rozpoczęły I wojnę światową, która, jak się wkrótce okazało, stała się przełomem niepodległościowym dla Polski. Koniec wielkiej wojny w 1918 roku otworzył drogę do niepodległości Polski. Duch wolności odżył również na Babimojszczyźnie. Mimo zaciętych walk na froncie zachodnim Powstania Wielkopolskiego, w których znaczący udział mieli mieszkańcy Ziemi Babimojskiej, na mocy traktatu wersalskiego Babimost i przylegające do niego miejscowości pozostały w granicach Niemiec. Powiat babimojski został podzielony na dwie części, mniejsza część z Babimostem, odcięta granicą państwową od tego czasu, aż do wybuchu II wojny światowej stanowiła jeden z powiatów Marchii Granicznej. Obniżenie znaczenia Babimostu jako ośrodka administracyjnego, przeniesienie urzędów i brak inwestycji doprowadziły do stagnacji gospodarczej regionu. Babimojszczanie w tym okresie borykali się z trudną sytuacją ekonomiczną, wielu zmuszonych było wyjeżdżać za pracą. W innych dziedzinach jak oświata czy działalność kulturalna musieli walczyć z radykalizującą się polityką niemiecką wobec mniejszości polskiej. Represje ze strony hitlerowskich już władz narastały wraz ze zbliżającym się wybuchem II wojny światowej. Już w 1939 roku pierwsze dotknęły tych, którzy do tej pory czynnie uczestniczyli w życiu społecznym regionu czy walczyli o jego polskość. Wielu trafiło do obozów koncentracyjnych, prześladowano księży i działaczy, całe rodziny wysiedlano, pozbawiając ich majątków, a mężczyźni ponownie musieli założyć obce mundury.

W styczniu 1945 r. nadszedł długo wyczekiwany przez babimojszczan koniec wojny i powrót do Polski. Kres wojny miał tragiczny wydźwięk szczególnie dla niemieckiej ludności Babimostu. Wielu zginęło z rąk żołnierzy radzieckich wojsk, wielu musiało opuścić rodzime ziemie. Na miejsce wysiedlonych i uciekających napływała ludność z kresów wschodnich przedwojennej Rzeczypospolitej. Po wojnie Babimojszczyzna wkraczała w nową rzeczywistość Polskiej Republiki Ludowej. Repolonizacja i odbudowa to hasła dominujące w pierwszym 10-leciu. Życie polityczne, gospodarcze i kulturalne przebiegało pod czujnym okiem rozwijających się struktur partyjnych jak PPR i PZPR. Podstawą gospodarki planowanej stała się większa własność spółdzielcza i państwowa. Zaczęły powstawać spółdzielnie, kółka rolnicze, państwowe gospodarstwa rolne, przedsiębiorstwa i organizacje. Ważnym wydarzeniem w historii XX-wiecznej Babimojszczyzny było ulokowanie w Babimoście jednostki wojskowej, co wiązało się ze znaczną rozbudową miasta, budową lotniska oraz możliwością

zatrudnienia wielu babimojszczan. Lata 80-te to szczególnie trudne czasy dla Polaków, stan wojenny, kryzys gospodarczy, ciężki okres dla rolnictwa, z którym związana jest spora część społeczności Babimojszczyzny. W końcu nastąpił rok 1989 a wraz z nim transformacja ustrojowa, wielkie zmiany gospodarcze, polityczne i społeczne. Kres XX wieku przyniósł wreszcie nadzieję na stabilizację i nieskrępowany rozwój regionu. Symbolem tego rozwoju może być fabryka Swedwood Poland, która z końcem wieku rozpoczęła działalność w Babimoście.

W tym burzliwym, stuletnim okresie, w historycznym ciągu skomplikowanych i często tragicznych zdarzeń, ludność Ziemi Babimojskiej walczyła o swój byt. Dziś, kiedy przyjrzymy się fotografiom, zobaczymy społeczność związaną z ziemią przodków, kultywującą tradycje i obyczaje, walczącą, uczącą się oraz pracującą, modlącą się, i bawiącą, przekształcającą rzeczywistość w zmieniających się czasach. Na zestawieniach pożółkłych, czarnobiałych i barwnych fotografii dostrzec można przemiany obyczajowe, jakie miały miejsce na przestrzeni XX wieku, zmiany w realiach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Warto przyjrzeć się, jak zmieniały się ubiory, narzędzia pracy czy architektura zabudowań. Warto również dostrzec to, co niezmiennie - tradycyjne wartości, jak życie rodzinne czy zwyczaje związane z obchodem świąt religijnych.

Album podzielony został na działy, w których fotografie ukazują sfery życia mieszkańców Babimojszczyzny. Przedstawiają one ludzi w rozmaitych sytuacjach, w różnych przestrzeniach, na różnych etapach życia od zwykłej codzienności poczynając. Szczególny ładunek emocjonalny mają w sobie fotografie rodzinne. Uwiecznione chwile pokazują, jak babimojszczanie obchodzili wesela, komunie, rocznice czy inne ważne dla nich wydarzenia z życia rodziny. Praca, nieodłączny i nieodzowny element ludzkiej egzystencji. Fotografie przedstawiają zapracowanych gospodarzy w trakcie żniw, właścicieli warsztatów, pracowników przedsiębiorstw przemysłowych, budowlańców, nauczycieli czy urzędników. Nie sposób wymienić wszystkie zawody, aczkolwiek warto zwrócić uwagę na zmieniającą się w czasie technikę pracy. Życie babimojszczan uwiecznione na fotografiach to także nauka w szkołach, zabawy, sport i rekreacja. Ludność Ziemi Babimojskiej zawsze aktywnie uczestniczyła w życiu społecznym i kulturalnym. Dowodem na to są liczne oddolne inicjatywy i organizacje, których działalność dokumentuje m.in. właśnie fotografia. Te przedwojenne stanowiły oręż w walce o zachowanie narodowej odrębności jak Związek Polaków, Towarzystwa Młodzieży, Towarzystwa Robotników czy Kółka Rolnicze. Na zdjęciach tych starszych i tych nowszych widzimy członków Ochotniczych Straży Pożarnych, Bractwa Kurkowego, członkinie prężnie działających Kół Gospodyń Wiejskich i wiele innych. Fotografie babimojszczan w mundurach odzwierciedlają różnorodną działalność, aktywności, jakie podejmowała ludność regionu a także pracę i idee, którym służyła. Działalność kulturalna to chóry i zespoły taneczne, kapele koźlarskie oraz spontanicznie kultywowane tradycje takie jak zapusty czy „piórnicze”. Wielki wkład w te aktywności miały i mają nadal szkoły Babimojszczyzny. Fotografie pokazują także tradycje związane z obchodzeniem uroczystości i świąt religijnych oraz państwowych.

Portret Babimojszczan XX wieku to swoista podróż w czasie, to niepowtarzalny obraz ludzi i pokoleń współegzystujących w zmieniających się systemach politycznych, współuczestniczących w przemianie życia społecznego i otaczającego go krajobrazu. Mamy nadzieję, że album „Babimojszczan portret własny. XX wiek” nie tylko skłoni do refleksji nad upływającym czasem, ale również ukáže historię regionu w wyjątkowy sposób, poprzez chwile i momenty uwiecznione na fotografiach.

Towarzystwo Miłośników Ziemi Babimojskiej pragnie podziękować wszystkim, którzy przekazali jakże cenne dziś stare fotografie ukryte w rodzinnych archiwach. To dzięki nim mogła powstać publikacja ukazująca nasze wspólne dziedzictwo historycznych już realiów Babimojszczyzny XX wieku.